

PM Rotel IX (Dnr KS 2021/615)

Anmälan om svar på remiss av Använd det som fungerar (SOU 2021:26)

Remiss från Miljödepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Anmälan om svar på remissen godkänns.

Föredragande borgarrådet Katarina Luhr anför följande.

Ärendet

Regeringen beslutade den 4 juni 2020 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå hur producentansvaret för elutrustning kan kompletteras med krav på pant för småelektronik (direktiv 2020:61). Utredningen Använd det som fungerar SOU 2021:26 genomfördes i samarbete med utsedda experter och slutbetänkandet lämnades in till Miljödepartementet för remiss i mars 2021.

Hanteringen av småelektronik som är avfall styrs i första hand av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv (avfallsdirektivet) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/19/EU av den 4 juli 2012 om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE-direktivet). Direktiven är i huvudsak genomförda i svensk lagstiftning genom miljöbalken, avfallsförordningen (2020:614) och förordningen (2014:1075) om producentansvar för el-utrustning. Regelverket för producentansvar för el-utrustning uppfyller inte de så kallade minimikraven för system för utökat producentansvar i artikel 8a i avfallsdirektivet. Regelverket behöver därför anpassas till de nya kraven. Utredningen bedömer att det krävs vissa ändringar och kompletteringar i förordningen om producentansvar för el-utrustning för att genomföra artikel 8a i avfallsdirektivet.

Utredningen innehåller två förslag till pantsystem, dels ett traditionellt pantsystem som förutsätter någon form av identifiering, dels en lösning för pantbevis, vilket innebär att det vid köp av en mobiltelefon erhålls ett pantbevis som tillsammans med inlämning av en mobiltelefon, ger rätt till återbetalning av den inbetalda panten. Utredningen konstaterar att pantsystem skulle innebära praktiska svårigheter, stora kostnader och betungande administration till en begränsad nytta. I betänkandet förordas därför inget av dessa pantsystem utan en alternativ lösning föreslås, som innebär en utveckling av det nuvarande producentansvaret för el-utrustning.

Miljödepartementet har remitterat betänkandet till staden för yttrande och på grund av kort remisstid har staden svarat med stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnamnden, servicenämnden och Stockholms Stadshus AB för vidareremittering till Stockholm Vatten och Avfall AB. Miljöförvaltningen har svarat med ett kontorsyttrande. Servicenämnden har inte inkommit med svar.

Mina synpunkter

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Anmälan om svar på remissen godkänns.

Stockholm den 10 november 2021

KATARINA LUHR

Bilaga

Använd det som fungerar (SOU 2021:26)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Regeringen beslutade den 4 juni 2020 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå hur producentansvaret för elutrustning kan kompletteras med krav på pant för småelektronik (direktiv 2020:61). Utredningen Använd det som fungerar SOU 2021:26 genomfördes i samarbete med utsedda experter och slutbetänkandet lämnades in till Miljödepartementet för remiss i mars 2021.

Bakgrunden till uppdraget är att konsumtionen av småelektronik ökar och domineras av produkter som datorer, mobiltelefoner och tv-apparater. Det sker en betydande återanvändning av småelektronik men upplagringen i hemmen är betydande, framförallt på grund av konsumenters rädsla för spridning av privat information.

Hanteringen av småelektronik som är avfall styrs i första hand av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv (avfallsdirektivet) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/19/EU av den 4 juli 2012 om avfall som utgörs av eller innehåller elektrisk och elektronisk utrustning (WEEE-direktivet). Direktiven är i huvudsak genomförda i svensk lagstiftning genom miljöbalken, avfallsförordningen (2020:614) och förordningen (2014:1075) om producentansvar för el-utrustning. Regelverket för producentansvar för el-utrustning uppfyller inte de så kallade minimikraven för system för utökat producentansvar i artikel 8a i avfallsdirektivet. Regelverket behöver därför anpassas till de nya kraven. Utredningen bedömer att det krävs vissa ändringar

och kompletteringar i förordningen om producentansvar för el-utrustning för att genomföra artikel 8a i avfallsdirektivet.

Utredningen innehåller två förslag till pantsystem, dels ett traditionellt pantsystem som förutsätter någon form av identifiering, dels en lösning för pantbevis, vilket innebär att det vid köp av en mobiltelefon erhålls ett pantbevis som tillsammans med inlämning av en mobiltelefon, ger rätt till återbetalning av den inbetalda panten. Utredningen konstaterar att pantsystem skulle innebära praktiska svårigheter, stora kostnader och betungande administration till en begränsad nytta. I betänkandet förordas därför inget av dessa pantsystem utan en alternativ lösningen föreslås, som innebär en utveckling av det nuvarande producentansvaret för el-utrustning.

I betänkandet konstateras att det nuvarande producentansvaret inte möter behovet av cirkulära lösningar för återanvändning och därför förordas att producentansvaret moderniseras så att det utvecklas från traditionell insamling och återvinning till att även verka för och ta vara på möjligheter till återanvändning av el-utrustning. Det alternativet bedöms bli mer samhällsekonomiskt effektivt och mer förenligt med en cirkulär ekonomi än ett pantsystem.

Utredningens förslag är att bestämmelser införs i förordningen om producentansvar som reglerar att:

- Den som driver ett tillståndspliktigt insamlingsystem ska säkerställa att insamlingen sker på ett sådant sätt att förberedelse för återanvändning möjliggörs.

- En producent ska verka för att användare av återanvändbar el-utrustning ska kunna återanvända denna.
- En producent ska använda ekonomiska eller andra incitamentssystem för att den som har el-avfall ska fullgöra sin skyldighet att sortera ut och hantera el-avfall enligt avfallsförordningen.
- Den som driver ett tillståndspliktiga insamlingssystem ska genomföra lämpliga åtgärder för att informera innehavare av konsumenters el-avfall om fördelarna av att vidta avfallsförebyggande åtgärder, skyldigheten att sortera ut el-avfall och var utsorterat el-avfall kan lämnas. Vidare ska information ges om insamlingssystemens ansvar för en säker insamling och hantering av det avfall som samlas in och vilka möjligheter det finns att återvinna el-avfall samt vilken miljönytta detta ger.
- En producent ska säkerställa att användare av el-utrustning får information om hur el-utrustning kan fabriksåterställas och lokalt lagrad information raderas.

I utredningen konstateras att kostnader för den som innehar ett insamlingssystem kommer att uppstå och utredningen föreslår att dessa kostnader ska täckas genom avgifter från producenter. Utredningen föreslår vidare att Naturvårdsverket ska ges bemyndigande att kunna meddela föreskrifter om hur avgifterna ska beräknas. Vid avgiftsberäkning för producenter föreslår utredningen att hänsyn ska tas till den mängd produkter som producenten släpper ut på den svenska marknaden. Hänsyn ska också tas till producenters merkostnader för att omhänderta återbrukad småelektronik. Dessutom föreslås att en producent som tillverkar småelektronik till företag på den svenska marknaden ska ha ekonomiska förutsättningar för att ta emot el-avfallet. Vid avgiftsberäkningen bör insamlingssystemen även beakta Naturvårdsverkets föreskrifter om avgifterna och där hänsyn ska tas till produktens egenskaper. Producenter och den som innehar tillståndspliktiga insamlingssystem föreslås också ha rutiner för internkontroll, kvalitetssäkring samt att tillgängliggöra information om hur de når återvinningsmålen i förordningen om producentansvar för el-utrustning.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, servicenämnden och Stockholms Stadshus AB för vidareremittering till Stockholm Vatten och Avfall AB. Miljöförvaltningen har svarat med ett kontorsyttrande. Servicenämnden har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 22 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Av kommunfullmäktiges budget 2021 framgår att utvecklingen mot ett resurssmart Stockholm, i enlighet med EU:s avfallshierarki, är prioriterat och att samverkan inom stadens egen verksamhet och med andra aktörer är viktig för att nå stadens ambitioner. I Stockholms

stads *Miljöprogram 2020-2023* (Dnr KS 2019/1040) anges bland annat under målet *Ett resurssmart Stockholm* att målbilden är att Stockholms stad har utvecklats till en stad där resurser används effektivt och i enlighet med EU:s avfallshierarki. Det innebär att staden ska identifierat och kartlägga stora resursflöden och utarbeta en strategi för att skapa cirkularitet för dessa. Inom målet finns bland annat etappmålen *Minskad resursanvändning och klokare konsumtion* och *Ökad recirkulation av materiella resurser inom staden* vilka anger den strategiska riktningen för perioden 2020 till 2023.

Till grund för stadens avfallsarbete ligger *Avfallsplan för Stockholm 2021-2024* (Dnr KS 2020/935). I planen anges bland annat att stadens fastighetsbolag ska erbjuda fastighetsnära insamling av småelektronik, batterier och ljuskällor där så är möjligt och att Stockholm Vatten och Avfall AB ska vidareutveckla system för insamlingssystemen för farligt avfall och elavfall. Vidare ska bolaget öka tillgängligheten för stadens invånare att lämna ifrån sig elavfall till något av stadens insamlingssystem samt utveckla samarbeten med butiker, fastighetsägare och andra aktörer.

Stadens insamlingssystem består idag av arton fasta miljöstationer, sex återvinningscentraler och en mobil miljöstation. Den mobila miljöstationen är en lastbil som kommer på bestämda tider och hämtar farligt avfall och småelektronik. Staden har även samarbeten med privata aktörer för insamling av kosmetiskt avfall, färg, lack, hushållskemikalier, sprejburkar, rengöringsmedel och oljor. Utöver dessa har staden sju återvinnings-skåp som heter *Samlaren* utplacerade i livsmedelsbutiker där insamling av sprayburkar, glödlampor, småelektronik, batterier och kosmetika sker.

Stadsledningskontoret ställer sig positiv till ambitionen om ett utökat producentansvar för småelektronik då detta ligger i linje med stadens målsättningar. Sammantaget föreslås en mängd goda och konstruktiva förslag som leder till ökad cirkularitet för småelektronik.

Stadsledningskontoret anser att förslaget om utökat producentansvar ger goda förutsättningar för att utöka samarbetet ytterligare med privata aktörer och är positiva till att utveckla de samsarbetsformer som krävs för att nå stadens högt uppsatta mål inom området.

Stadsledningskontoret bedömer att utökad kommunikation om insamlingssystem till konsumenterna i enlighet med förslaget är av vikt för att öka insamlingsgraden och att denna med fördel kan utarbetas i samarbete mellan producenter och kommunerna.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen anser remissen besvarad i enlighet med vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Miljöförvaltningen

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 14 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Nämnden välkomnar utredningen av hur insamlingen av el-produkter som inte längre används kan förbättras. Det är viktigt att resurser tas tillvara så att behovet av jungfrulig råvara kan minimeras. Utredningen visar dock att det inte är helt enkelt att införa ett pantsystem och att ett sådant inte löser de problem som Sverige står inför nämligen att öka återbruket av elprodukter liksom materialåtervinningen.

Nämnden delar utredningens uppfattning att det finns anledning att avvakta de bedömningar som görs inom EU vad gäller införande av pantsystem och hållbarhetsprinciper för elektronik innan ett dyrt och komplicerat pantsystem införs i Sverige.

Nämnden konstaterar att ett utökat producentansvar, enligt utredningen, synes vara det bästa sättet att öka återbruket och återvinningen av el-avfall och har inga synpunkter på denna slutsats.

För att öka återbruket av el-produkter och också av komponenter i kasserad el-utrustning så anser miljö- och hälsoskyddsnämnden att lagstiftningen tydligare än idag behöver reglera hela hanteringskedjan så att den leder till och möjliggör återbruk. Det handlar om hur

insamlingen sker, hur transportererna sker och hur hanteringen ser ut hos behandlarna. Idag hanteras el-avfall ofta ganska ovarsamt och på ett sätt som inte har återbruk som mål. Istället för att blanda el-avfallet kan det behövas att man samlar in det i separata fraktioner och genom hela insamlingsledet hanterar det på sådant sätt att produkterna inte går sönder.

Nämnden anser också att det är viktigt att det är lätt för människor att lämna bort el-avfall till en säker behandling, att det finns gott om insamlingspunkter. Kanske producenterna skulle kunna ha någon form av mobil insamling som sköts av kunnig personal som tar emot avfallet och hanterar det så att radering av privat information garanteras.

Kanske ett system där kunden i större utsträckning än idag får avdrag vid köp av ny produkt om man samtidigt lämnar in sin gamla produkt kan vara något som ökar insamlingsgraden

Konsekvenserna för kommunernas tillsyn

Utredningen konstaterar att kommunerna i dagsläget ansvarar för tillsynen lokalt, både vad gäller pantsystem och producentansvar och föreslår att detta ska gälla även vid införande av ett pantsystem för småelektronik eller vid ett utökat producentansvar. Utredningen konstaterar att kommunen kan ta ut avgifter för den lokala tillsynen i enlighet med 27 kap. miljöbalken. I utredningen finns inte någon fördjupad analys av i vilken omfattning utredningens förslag medför ett utökat tillsynsansvar för kommunerna. Om det blir så att Sverige går vidare med ett införande efter det att EU kommit fram till ett gemensamt system så behöver påverkan på den lokala tillsynen bättre redovisas i utredningen.

Stockholms Stadshus AB

Stockholms Stadshus AB hänvisar till Stockholm Vatten och Avfall AB:s yttrande.

Underremiss

Stockholm Vatten och Avfall AB:s yttrande daterat den 18 juni 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stockholm Vatten och Avfall delar utredningens bedömning att ett utvecklat producentansvar är mer samhällsekonomiskt effektivt och mer förenligt med en cirkulär ekonomi än ett pantsystem för småelektronik. För att uppnå en högre andel materialåtervinning och ett mer cirkulärt nyttjande av elprodukter bedöms åtgärder som förbättrad information på nationell nivå, ökad trygghet i insamlingen samt ett ökat fokus på förberedelse för återanvändning mer effektivt än införande av pant.

Bolagets synpunkter och kommentarer är i huvudsak kopplade till driften av återvinningscentraler, dvs den av förslaget primärt berörda verksamheten.

9.5 Förbättrad service vad gäller insamlingen av elavfall

Stockholm Vatten och Avfall delar utredningens uppfattning att insamling i högre utsträckning bör kunna ske även på andra platser än återvinningscentraler och att utökad butiksinsamling är en viktig del. Om en större andel värdefullt elavfall (t.ex. mobiltelefoner, surfplattor, datorer) lämnas till butiker kan problem med stölder och hot på återvinningscentraler minska.

11.2.1 Möjliggör förberedelse för återanvändning vid insamling av elavfall

Stockholm Vatten och Avfall anser att det är bra att lagtexten justeras så att kraven för att möjliggöra återanvändning skärps. Bolaget ser fram emot att samarbeta med producentansvarsorganisationen för att förbättra insamlingssystemet på återvinningscentraler. Det är bra om insamlingsplatser förses med tydliga riktlinjer för sortering och bedömning av potentiellt återanvändningsbara produkter och rutiner för separat hantering av inkommande produkter som är lämpliga för återanvändning.

11.2.4 Information om avfallsförebyggande, insamling och återvinning på nationell nivå

Det är positivt att producenterna och de godkända insamlingssystemen får ett ökat ansvar att informera konsumenter på nationell nivå och att även information om avfallsförebyggande åtgärder ska ingå. Det blir ett bra komplement till kommunens ansvar att informera på lokal nivå.

11.2.5 Information om hanteringen av produkter med personliga data

Stockholm Vatten och Avfall delar uppfattningen om att återvinning och återanvändning kan öka om det skapas ett tydligt system med information som minskar konsumenternas rädsla att lämna ifrån sig produkter med personlig data. 2(2)

14.14 Konsekvenser för kommuner vid införande av pantsystem

För det fall att ett pantsystem införs krävs tydlig konsumentinformation om var produkter kan lämnas för att erhålla pant. Manuell hantering av utbetalning av pant är inte lämpligt på återvinningscentraler eller i Stockholm Vatten och Avfalls andra insamlingssystem för elektronik. Ska pant hanteras på återvinningscentraler är låsta pantautomater att föredra. Oavsett om återvinningscentraler ingår eller inte ingår i pantsystemet så finns en risk för konflikter och stölder på återvinningscentraler eftersom mobiltelefoner som ingår i pantsystemet har ett högt värde.